

شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

معاونت پژوهش

استان آذربایجان غربی. شهر ارومیه. مدرسه علمیه تخصصی الزهراء «علیها السلام»

عنوان

تأثیر ابعاد شخصیت پیامبر اکرم ﷺ

در تمدن سازی نوین اسلامی

استاد راهنما

حجت الاسلام و المسلمین رضا میرزایی ملکی سرای زیدعنه

نکارنده

مریم ناصری صومعه سفلی

سال تدوین

۱۴۰۴

بسم الله الرحمن الرحيم

خواهران

حمد و سپاس خدایی را که گردش کائنات را بر مدار توحید بنا نهاد و جمله مخلوقات را «طوعاً و کرها» را بر محور آن به حرکت واداشت. آنگاه اعجاب انگیزترین مخلوق خویش را که مسجود ملائک قرار گرفته بود به رخ عالم علیا کشید و خود را به جهت چنین خلقت سترگی ستود: «فتبارک الله احسن الخالقین». پس از آن آیات «آفاق» ی و «انفس» ی خویش را فرا روی انسان نهاد و بزرگترین کتاب هستی و تنزل یافته از عالم علوی را به دنبال سلسله پیام‌آوران خویش همنشین موجودی قرار داد که مدال «ولقد کرما بنی آدم» بر شانه‌های او می‌درخشید. اینک این مائیم و نشانه‌های تکوینی و تدوینی حق، تا راه خود را از پسِ «ظلمات فوق ظلمات» به سمت ابدیت بیائیم.

این پایان‌نامه را با نهایت ادب و ارادت تقدیم می‌کنم به پیشگاه مقدس اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام، آن سرچشمه‌های بی‌کران معرفت و برکت که همواره چراغ راه هدایت و رمز بقا و زنده‌دلی در مسیر تفسیر دقیق قرآن کریم بوده‌اند. به ساحت نورانی پیامبر عظیم‌الشان اسلام، حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله، که با رسالت الهی خود، دریچه‌های فهم وحی را به روی بشریت گشود و اهل بیت پاکش را به عنوان بهترین مفسران و وارثان علمی وحی برگزید. این اثر، ادای دینی است به جایگاه رفیع آنان در عرصه تفسیر قرآن و تبیین معنویاتی که برکاتشان شامل حال عالم و آدم می‌شود

نیز به استادان محترم و خانواده گرانقدر که با حمایت معنوی و علمی‌شان، زمینه این پژوهش را فراهم آوردند. باشد که این تلاش هرچند اندک، سهمی در اعتلای علم تفسیر و شناساندن برکات اهل بیت علیهم‌السلام داشته باشد و مورد قبول حضرت حق و اولیایش قرار گیرد.

حمد و سپاس خدای سبحان را که مرا به نور بی‌پایان قرآن کریم رهنمایی فرمود و توفیق داد تا در دریای بی‌کران حکمت او غواصی کنم.

از استاد راهنمای بزرگووارم، **حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای**

رضا میرزایی ملکی سرای

که با بصیرت و مهربانی، چراغ هدایت این مسیر علمی بودند، بی‌نهایت سپاسگزارم.

سپاسگزارم از استادان فرزانه و خانواده مهربانم که با دعای خیر و همراهی‌شان، این مسیر پرفیض را هموار ساختند. تشکر ویژه از تمامی اساتید گرانقدر که با دعای خیر و همراهی‌شان، مایه استحکام و قوت جانم شدند.

باشد که این گام هرچند کوچک، در انعکاس فیوضات برکت و حکمت اهل بیت علیهم السلام

۲۴. حمیدالله، محمد، نامه ها و پیمان‌های سیاسی حضرت محمد (ص) و اسناد صدر اسلام، ترجمه محمد حسینی، تهران: سروش (انتشارات صدا و سیما)، ۱۳۷۶ش.
۲۵. خامنه‌ای، سیدعلی، طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۸ش.
۲۶. دلشاد تهرانی، مصطفی، سیره نبوی(ص)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۳ش.
۲۷. دورانت، ویل، تاریخ تمدن، ترجمه احمد آرام، تهران: سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، ۱۳۶۵ش.
۲۸. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۸۲ش.
۲۹. رسولی‌اراکي، محمدعلی، امانتداری در اسلام، قم: انصاریان، ۱۳۸۹ش.
۳۰. رشیدی، محمدولی، چالش‌های مدیریت امروز، انتشارات توس، ۱۳۹۵ش.
۳۱. زارع، یوسف، تابش پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله در اروپا، کتابدار توس، ۱۳۹۳ش.
۳۲. ساروخانی، باقر، فرهنگ علوم اجتماعی، تهران: کیهان، ۱۳۷۵ش.
۳۳. سبحانی، جعفر، سیمای فرزائگان، قم: موسسه امام صادق علیه السلام، ۱۳۷۹ش.
۳۴. سبحانی، جعفر، فراهایی از تاریخ اسلام، تهران: مشعر، ۱۳۸۶ش.
۳۵. سبحانی، جعفر، فروغ ابدیت، قم: نشر دانش اسلامی، ۱۳۶۳ش.
۳۶. ستوده، هدایت الله، تاریخ اندیشه‌های اجتماعی در اسلام، تهران: آوای نور، ۱۳۷۴ش.
۳۷. سهراب پور، همت، الگوی کامل: نگاهی به سیره اخلاقی پیامبر اکرم(ص)، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۸ش.
۳۸. سید قطب، آینده در قلمرو اسلام، ترجمه سید علی خامنه‌ای، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۹ش.
۳۹. صداقت، محمدعارف، سیره و روش پیامبر در تعامل با دشمنان، قم: آستانه مقدسه، ۱۳۹۳ش.
۴۰. صدر، سید کاظم، اقتصاد صدر اسلام، تهران: دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۸ش.
۴۱. صلبابی، علی محمد، الگوی هدایت (تحلیل وقایع زندگی پیامبر اکرم)، ترجمه هیئت علمی انتشارات حریم، زاهدان: حریم، ۱۳۸۴ش.
۴۲. طباطبائی، سیدمحمدحسین، ترجمه تفسیر المیزان، ترجمه سیدمحمدباقر موسوی‌همدانی، قم: بنیاد علمی و فرهنگی علامه طباطبائی، ۱۳۶۷ش.
۴۳. طبرسی، حسن بن فضل بن حسن، دفتر اول آداب زندگی اسلامی، (ترجمه فارسی مکارم الاخلاق)، ترجمه عبد الرحیم عقیقی بخشایشی، تهران: موسسه انتشاراتی کتاب عقیق، ۱۳۸۵ش.
۴۴. طبیبیان، حمید، فرهنگ فرزاد فارسی - عربی، تهران: نشر و پژوهش فرزاد روز، ۱۳۸۶ش.
۴۵. عنایتی، عباس، امانت‌داری از دیدگاه قرآن و روایات، گرگان: انتشارات نوروزی، ۱۳۸۹ش.
۴۶. غفوری، محمد، اصول دیپلماسی در اسلام و رفتار سیاسی پیامبر (ص)، تهران: مهاجر، ۱۳۸۷ش.
۴۷. فراتی، عبوالوهاب، درسنامه سیره سیاسی نبوی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۹ش.
۴۸. فوادیان دامغانی، رمضان، سیمای عدالت در قرآن، تهران: لوح محفوظ، ۱۳۸۲ش.
۴۹. فیرحی، داود، اکبر محمدی، پیامبری و قرارداد: نظریه‌ای درباره سیره حکمرانی پیامبر اسلام (ع) بر اساس الگوی قرارداد، تهران: نشر نی، ۱۴۰۳ش.

۵۰. قرائتی، محسن، تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، ۱۳۸۳ ش.
۵۱. قربانی، زین العابدین، علل پیشرفت و انحطاط مسلمین، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۶ ش.
۵۲. کرامتی، محدثه، دیپلماسی عمومی در سیره پیامبر اکرم (ص)، تهران: موسسه آموزشی تالیفی ارشدان، ۱۴۰۱ ش.
۵۳. کمالی، علی، خاتم النبیین، تهران، اسوه، ۱۳۷۲ ش.
۵۴. لاکوست، ژان، فلسفه در قرن بیستم. ترجمه رضا داوری اردکانی، تهران: نشر سمت، ۱۳۷۵ ش.
۵۵. لک‌زایی، نجف، سیره پیامبر اعظم صلی‌الله علیه و آله در گذر از جامعه جاهلی به جامعه اسلامی، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۶ ش.
۵۶. محمدی ری‌شهری، محمد، سیره پیامبر خاتم صلی‌الله علیه و آله وسلم، ترجمه عبدالهادی مسعودی، قم: مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۹۴ ش.
۵۷. محمدی ری‌شهری، محمد، گفتگوی تمدن‌ها، قم: دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۸۳ ش.
۵۸. محمدی ری‌شهری، محمد، میزان الحکمه، ترجمه حمیدرضا شیخی، قم: انتشارات دارالحدیث، ۱۳۸۳ ش.
۵۹. محمدی کیا، طیبه، صداقت در تراث سیاسی اسلامی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۴۰۱ ش.
۶۰. مطهری، مرتضی، حکمت‌ها و اندرزها، تهران: صدرا، ۱۳۹۷ ش.
۶۱. مطهری، مرتضی، خدمات متقابل ایران و اسلام، تهران: صدرا، ۱۳۸۲ ش.
۶۲. مطهری، مرتضی، سیری در سیره نبوی، تهران: صدرا، ۱۴۰۲ ش.
۶۳. مطهری، مرتضی، بیست گفتار، قم: انتشارات صدرا، ۱۳۸۶ ش.
۶۴. معین، محمد، فرهنگ فارسی، تهران، امیرکبیر، چاپ چهارم، ۱۳۶۰ ش.
۶۵. مکارم شیرازی، ناصر، اخلاق در قرآن، قم: مدرسه الامام علی بن ابی طالب (علیه السلام)، ۱۳۷۷ ش.
۶۶. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۵۳ ش.
۶۷. موسوی تبار، سیده زهرا، میرزا مصطفی انصاری شیرازی، نقش اخلاق در ایجاد تمدن نوین اسلامی از منظر المیزان، انتشارات محمد هادی، ۱۴۰۳ ش.
۶۸. مهریزی، مهدی، حدیث پژوهی، قم: دارالحدیث، ۱۳۸۹ ش.
۶۹. نصر، سید حسین، علم و تمدن در اسلام؛ ترجمه احمد آرام، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۴ ش.
۷۰. نوایی، علی اکبر، نظریه دولت دینی، تهران: دفتر نشر معارف، ۱۳۸۱ ق.
۷۱. نیکزاد، عباس، روش مدیریتی پیامبر اسلام (ص)، قم: مشهور، ۱۳۹۰ ش.
۷۲. واسعی، سیدعلیرضا، فلسفه تمدن اسلامی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۴۰۰ ش.
۷۳. وطن دوست، رضا، نقش پیامبر در تمدن نوین اسلامی، نشریه اسوه، شماره ۱۹۹، ۱۳۹۶.
۷۴. ولایتی، علی اکبر، پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، تهران: مرکز اسناد و خدمات پژوهش، ۱۳۸۲ ش.
۷۵. هاشمی رفسنجانی، اکبر، فرهنگ قرآن؛ «هدایتگری محمد صلی‌الله علیه و آله»، قم: حوزه علمیه قم، ۱۳۷۹ ش.
۷۶. الهامی، داود، ایران و اسلام، تهران: کانون نشر حدید، ۱۳۶۳ ش.

٧٧. ابن اثير، علي بن ابي الكرم، الكامل في التاريخ، بيروت: دارصادر، ١٣٨٥ق.
٧٨. ابن بابويه، محمد بن علي، الخصال، تهران: علميه اسلاميه، ١٣٦٣ش.
٧٩. ابن سيد ناس، محمد بن محمد، عيون الأثر في فنون المغازي و الشمائل و السير، بيروت: داراقل، ١٤١٤ق.
٨٠. ابن عاشور، طاهر بن محمد، تفسير التحرير و التنوير، بيروت: فرهنگ نشر نو، ١٤٢٠ق.
٨١. ابن قيم جوزي، زادالعماد في هدى خيرالعباد، نويت: موسسه الرساله، ١٤١٤ق.
٨٢. ابن ابي الحديد، عبد الحميد بن هبه الله، شرح نهج البلاغه، بيروت: دار احياء الكتب ال ١٤٠٤ق.
٨٣. ابن اثير، ابوالحسن، اسدالغابه، بيروت، دارالفكر، ١٤٠١ق.
٨٤. ابن سعد، محمد، طبقات الكبرى، بيروت، دارالكتب العلميه، ١٤١٠ق.
٨٥. ابن عبدالبر، يوسف، استيعاب، بيروت، دارالجيل، ١٤١٢ق.
٨٦. ابن منظور، محمد بن مكرم، لسان العرب، بيروت: دارالكتب العلميه، ١٤٢٠ق.
٨٧. ابوداود، سليمان بن اشعث، سنن أبي داود، بيروت: دار الفكر، ١٤٢٠ق.
٨٨. بخاري، محمد بن اسماعيل، صحيح بخاري، بيروت: دارالقلم ١٤٠٧ق.
٨٩. بيهقي، ابوبكر، سنن الكبرى، بيروت، دارالفكر، ١٤١٩ق.
٩٠. حلي، نورالدين، السيره الحلييه، بيروت: دارالمعرفه، ١٤٠٠ق.
٩١. طباطبايي، محمدحسين، الميزان في تفسير القرآن، بيروت: مؤسسه الأعلمي للمطبوعات، ١٣٩٣ق.
٩٢. طبرسي، حسن بن فضل، مكارم الاخلاق. تهران: منشورات موسسه الاعلمي للمطبوعات، ١٣٩٢ق.
٩٣. طبرسي، فضل بن حسن، اعلام الوردی، قم: آل البيت، ١٤١٧ق.
٩٤. طبرسي، فضل بن حسن، مجمع البيان في تفسير القرآن، تهران: انتشارات ناصر خسرو، ١٣٧٢ ش.
٩٥. طبري، محمد بن جرير، تاريخ الطبري: تاريخ الأمم و الملوك، بيروت، دارالتراث، ١٣٨٧ ش.
٩٦. طوسي، محمد بن حسن، الامالي، قم: دارالتقافه، ١٤١٤ق.
٩٧. عاملي، جعفر مرتضى، سيد جعفر، الصحيح من سيره النبي الاعظم، بيروت: دارالهادي، ١٤١٥ ق.
٩٨. قرشي، علي اكبر، تفسير أحسن الحديث، تهران: بنياد بعثت، ١٣٧٧ش.
٩٩. مجلسي، محمدباقر، بحارالانوار، بيروت: دار احياء التراث العربي، ١٤٠٣ق.
١٠٠. مسلم بن حجاج، صحيح مسلم، بيروت: دارالكتاب العربي، ١٤٠٧ق.
١٠١. مصطفىوي، محمدحسن، التحقيق في كلمات القرآن الكريم، قم: مركز نشر كتاب، ١٤٤١ق.
١٠٢. مقریزی، احمد بن علي، إمتاع الأسماع بما للنبي من الأحوال و الأموال و الحفده و المتاع، بيروت: دارالكتب العلميه، ١٤٢٠ق.
١٠٣. نوري، ميرزا حسين، مستدرک الوسائل، بيروت: آل البيت، ١٤٠٩ق.
١٠٤. نيشابوري، مسلم، صحيح مسلم، بيروت: دارالفكر، ١٤١٤ق.
١٠٥. واقدی، محمد بن عمر، المغازي، بيروت: اعلمي، ١٤٠٩ق.
١٠٦. وشنوي، قوام الدين محمد، حياة النبي و سيرته، قم: سازمان اوقاف و امور خيريه، انتشارات اسوه، ١٤٢٤ق.

۱۰۷. هندی، محمدتقی، كنز العمال فی سنن الاقوال، بیروت: مؤسسه الرسابه، ۱۴۰۵ق.
۱۰۸. هیشمی، نورالدین، مجمع الزوائد و منبع القوائد، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۰۸ق.
۱۰۹. یعقوبی، احمدبن یعقوب، تاریخ الیعقوبی، بیروت: مؤسسه الاعلمی، ۱۴۱۳ق.

مقالات و پایان نامه ها

۱۱۰. احمدی حاجی، ام البنین، نقش اصول اخلاقی (عدل، ایثار، امانتداری) در تمدن نوین اسلامی، همایش ملی مهدویت، انقلاب اسلامی و تمدن نوین اسلامی، ۱۴۰۲.
۱۱۱. افتخاری، اصغر، دیپلماسی حکومت پیامبر اکرم (ص)، مطالعات تاریخ اسلام، سال اول تابستان ۱۳۸۸، شماره ۱، ص ۲۳-۵۳.
۱۱۲. بختیاری، شهلا و زهرا نظر زاده، پیمان نامه مدینه، نمونه ای تاریخی در زمینه حل اختلاف، فصلنامه علمی پژوهشی تاریخ اسلام، دوره ۱۳، شماره ۱، ۱۳۹۱، صص ۵۵-۷۹.
۱۱۳. تسخیری، محمد علی، ویژگی های سیره ی پیامبر اعظم «ص»: مجموعه مقالات بیستمین کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی، تهران: مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی - معاونت فرهنگی، ۱۳۸۶ش.
۱۱۴. توحیدی نیا، روح الله، کارآمدی سیره معصومان در شکل گیری تمدن نوین اسلامی، دوفصلنامه مطالعات سیاسی تمدن نوین اسلامی، دوره ۱، شماره ۲، ۱۴۰۰، ص ۳۱-۵۲.
۱۱۵. جان احمدی، فاطمه و علی درزی، ساز و کارهای اجتماعی پیامبر صلی الله علیه و آله در ایجاد تحول فرهنگی در مدینه، دوفصلنامه سخن تاریخ، سال پنجم، شماره پیاپی ۱۳، ۱۳۹۰، صفحه ۱۲۷-۱۵۲.
۱۱۶. جمیری، محمد و محمد کشاورز بیضایی، نهادسازی پیامبر و کارکردهای آن در تکوین تمدن اسلامی، پژوهشنامه تاریخ تمدن، ۱۴۰۴، ص ۱۰-۳۱.
۱۱۷. حسینیان مقدم، حسین، همدلی گروه ها در سیره نبوی، راه کارها و کارکردها، کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، شماره ۶۱ و ۶۲، ۱۳۸۱.
۱۱۸. خوش طینت، محمدعلی، مدیریت و فرماندهی نظامی پیامبر اسلام (ص)، نشریه مطالعات اعتقادی سیاسی، دوره ۱، شماره ۲، ۱۴۰۲.
۱۱۹. رضازاده جودی، مهدی و همکاران، الگوی تمدنی اسلام در سیره نبوی با تکیه بر آیات قرآن کریم، پژوهشنامه معارف قرآنی، دوره ۶، شماره ۲۰، خرداد ۱۳۹۴، ص ۱۶۲.
۱۲۰. کریمی نیا، محمد مهدی، «سیره و رفتار مسالمت آمیز پیامبر اعظم با غیرمسلمانان»، میقات، شماره ۵۶، ۱۳۸۵، ص ۸۶-۱۰۵.
۱۲۱. گلستان قرآن (هفته نامه)، تهران: مرکز توسعه و ترویج فعالیت های قرآنی، ۱۳۸۲ش.
۱۲۲. محمدی، محمدرضا و رضا ابروش، تحلیل و بررسی مدیریت بحران های اجتماعی در سیره نبوی، حکومت اسلامی، سال بیست و هفتم، شماره چهارم، زمستان، ۱۴۰۱، پیاپی ۱۰۶.

۱۲۳. معاونت پژوهش و آموزش موسسه‌ی پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، پیامبر صلی‌الله علیه و آله و سلم (رهنامه‌ی ۸)، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۴۰۲ش.

۱۲۴. معاونت پژوهش و آموزش موسسه‌ی پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، تمدن نوین اسلامی (رهنامه‌ی ۳۹)، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۴۰۲ش.

۱۲۵. منتظرالقائم، اصغر و وحید سعیدی، بازآفرینی جایگاه علم و دانش در تمدن نوین اسلامی بر مبنای الگوی اسلامی و سیره نبوی و علوی، همایش بین‌المللی بازخوانی تمدن اسلامی و جهان شهر معنوی با تاکید بر شهر مقدس مشهد، ۱۳۹۶.

۱۲۶. نبی‌الهی، علی، مبانی مشروعیت نظام سیاسی پیامبر اکرم (ص)، پژوهش، انتشار در تاریخ ۲۴ آبان ۱۳۹۳.

۱۲۷. نصیری، منصور، مؤلفه‌هایی از اخلاق اجتماعی پیامبر اکرم (صلی‌الله علیه و آله)، فصلنامه اخلاق. شماره ۸، ۱۳۸۶.